

Noves tendències, art conceptual, performance. Art a l'inici del s. XXI. (1ª part)

Lliurament 5

Fonaments de les Arts II, Bloc 2. Departament d' Arts

Cristina Calderón Puig

ioc **institut obert
de catalunya**

Generalitat de Catalunya
**Departament
d'Ensenyament**

La **imatge de la portada** correspon a un fotograma del videoclip "Thriller" que el cantant Michael Jackson va publicar el 1982. La imatge està publicada a <https://www.infobae.com> i pertany a l'article: "7 curiosidades de "Thriller", el video de Michael Jackson que canvi  la historia del pop"

Concepció, recerca, disseny, desenvolupament i publicació a càrrec de

Cristina Calderón Puig,

Barcelona, 1 de febrer de 2018.

Sobre els continguts del lliurament

Els continguts de la matèria de Fonaments de les Arts estan basats en diferents lectures i recerques de llibres generals dedicats, en la seva majoria, a la divulgació de la història de l'Art. Tanmateix, és una matèria que té com a objecte d'estudi de les obres i les produccions artístiques, incloent-hi les manifestacions de la cultura visual, les arts escèniques i la musical. Comprèn diferents períodes històrics i diferents civilitzacions perquè es pretén donar una visió global dels canvis i continuïtats de les arts, centrant l'atenció especialment en les manifestacions artístiques dels períodes més recents.

Fonaments de les Arts és una matèria comuna d'opció dins la modalitat del Batxillerat artístic, per la qual cosa, el seu temari està supeditat i configurat segons el currículum vigent publicat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Índex de continguts

Noves tendències. Art a l'inici del s.XXI.

1. Finals del segle XX i inicis del XXI. Context històric.....	6
1.1 Política i economia.....	6
1.2 Ciència i tecnologia.....	6
1.3 Cultura i societat.....	7
2. L'art. Característiques generals.....	7
3. Hiperrealisme.....	8
4. L'art i el compromís social: ecologia i activisme.....	10
4.1. Reflexions sobre la creació amb materials sense valor: Art Povera.....	10
4.2. Obres amb el concepte com a essència del fet artístic: Art Conceptual.....	12
4.3 Art d'acció-Happening-Performance-Body art.....	12
4.3.1Happenings (esdeveniments).....	13
4.3.2 Performance (actuació).....	13
4.3.3. Body art.....	15
4.3.4 Land art.....	15
5. Postmodernitat.....	17
6. Computer-art.....	19
7. Música contemporània.....	19
7.1 Música Contemporània acadèmica.....	20
7.2 Música Contemporània popular.....	21

Noves tendències. Art a l'inici del s.XXI.

1. Finals del segle XX i inicis del XXI. Context històric.

1.1 Política i economia

Neix el concepte de "societat del benestar" per protegir de la crisi el nivell de vida i prestacions socials.

Noves economies emergents: els "dracs asiàtics" i grans entitats com la Unió Europea (1993)

Des dels anys 90, GLOBALITZACIÓ: fenomen de transformació econòmica i financera amb la superació de les fronteres polítiques i estatals.

s.XXI

Potències mundials: EE.UU., Japó, China i UE.

Depressió econòmica i crisi de l'estat del benestar.

Necessitat de creixement alternatiu pel deteriorament mediambiental.

Noves polítiques de desenvolupament sostenible (Cimeres de Kyoto, Rio de Janeiro, Johanesbusrg, etc.)

1.2 Ciència i tecnologia

Desenvolupament sense precedents: tecnologia espacial, robòtica, biomèdica (genètica), transports, sector audiovisual, informàtica, comunicacions, etc.

Des dels anys 90 entrem a una nova era caracteritzada per les INFOCOMUNICACIONS, amb internet com a eina global.

De la marca sueca Ericson, el R380 va ser considerat el primer smartphone.

1.3 Cultura i societat

Música popular com a nova forma d'expressió (rock, blues, jazz, soul, tecno, funk, rap, etc.)

Cultura, informació i oci dirigit a les masses: radio, cinema, televisió, macroconcerts, festivals, esdeveniments esportius, exposicions, etc...

Globalització: internacionalització de les manifestacions, sentit universal, relativisme i interculturalitat.

Proliferació de les entitats de col·laboració supranacional sense ànims de lucre: ONG's.

Guerrilla Girls, Do Women Have to Be Naked to Get Into the Met. Museum?, 1989. Poster.

2. L'art. Característiques generals.

Després dels anys 80 l'art es trona global, obert, relatiu, contestatari, considerant els moviments d'avantguarda com a fets històrics i entrant en el que s'anomenarà **POSTMODERNISME**.

Hi trobarem forta implicació del consum, tecnologia, els moviments de masses i els elements quotidians.

L'art renuncia al sentit de "finalitat":

L'obra és oberta i tindrà diverses interpretacions.

El mercat de l'art creix amb les galeries, exposicions i col·leccionisme que fa destacar les peces artístiques com a valor de canvi.

S'utilitzen nous materials (plàstics, llum), tecnologia (vídeo, informàtica) i suports (incloent-hi el paisatge i el cos humà). Es tracta d'un període **interdisciplinari** més enllà de l'objecte.

3. Hiperrealisme

L'Hiperrealisme sorgeix cap al 1970, com a reacció a la fredor i distanciament de l'art minimalista i conceptual i es manté durant els anys 80. La seva pintura cerca autenticar l'experiència en la tela amb la freda precisió fotogràfica. A l'escultura utilitza materials reals (vestits, objectes, perruques, etc.)

Molts artistes nord-americans repregueren la via realista, copiant models fotogràfics de la forma més igual possible. En pintura destaquen: Chuck Close, Robert Nottingham i Richard Estes.

Big Self-Portrait. Chuck Close. Pintura acrílica sobre tela.

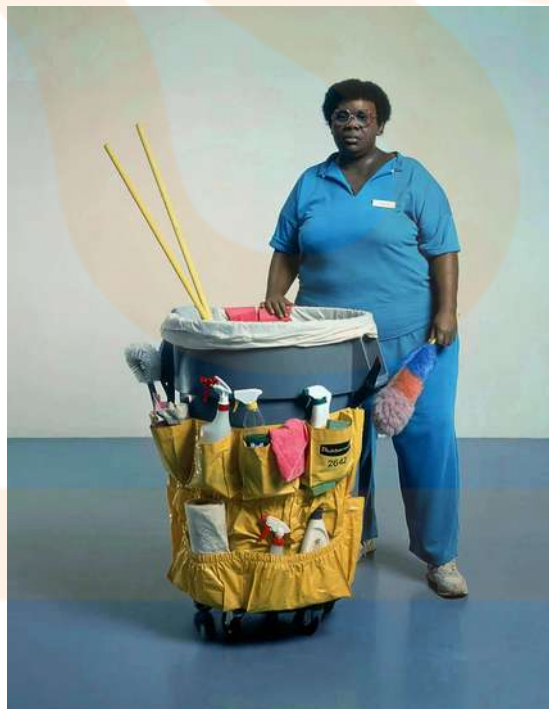
En l'escultura hiperrealista destaquen: Duane Hanson i John de Andrea, que crearen estàtues reproduint la figura humana en diverses actituds quotidianes.

A Europa el Grup Zebra alemany i el pintor espanyol Antonio Lòpez següen aquesta tendència.

Antonio Lòpez. Pica i mirall. Oli sobre tela.
1967. © Antonio Lòpez, VEGAP, Madrid,
2016

En l'escultura hiperrealista destaquen: Duane Hanson, John de Andrea o Ron Mueck, que crearen estàtues reproduint la figura humana en diverses actituds quotidianes.

Duane Hanson. Queenie II. 1988. Bronze policromat, amb accessoris reals.

Podeu ampliar la informació sobre **Hiperrealisme** clicant als enllaços següents:

RON MUECK | Tràiler

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

Making the baby.AVI

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

RON MUECK | Tràiler

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

4. L'art i el compromís social: ecologia i activisme.

Des de la segona meitat dels anys 60 sorgeixen moviments de rebuig contra el concepte habitual d'art i la seva comercialització. La creació és diversa i interactiva, no subjecta a la contemplació de l'objecte.

Trobarem diferents vies:

4.1. Reflexions sobre la creació amb materials sense valor: Art Povera

L'Art Povera va sorgir a Itàlia el 1967. Sota la seva denominació s'integren activitats artístiques molt variades, però que, en general, totes elles es caracteritzen per un comú denominador el fet que les obres es troben constituïdes per materials pobres ...

El Terme povera veu Donat per l'ús de materials humils i pobres, generalment no industrials, o per les escasses informacions que aquestes obres ofereixen. És una manifestació més propera a l'"assemblage", ambients neodadaïstes, happening o minimalisme, que al pop objectivista. Ha volgut restablir les relacions art-vida mitjançant un procés de desculturització de la imatge, de reinstaurar la unitat de l'home més enllà del sistema consumista i tecnològic.

S'aplega sota aquest nom totes les obres d'art fetes amb materials pobres, com sorra, palla, pedres,

branques, fullaraca, fragments de metall o vidre. i materials humils, en brut, o deixalles (robes, vegetals, pedres, metalls, vidres, etc.). Es pretén trasbalsar el mercat de l'art utilitzant obres sense cap valor artístic. Sobresurten els italians Piero Manzoni (1933-63) i Michelangelo Pistoletto, i el grec Jannis Kounellis.

Trappola, de Pino Pascali (1968)

Piero Manzoni. Merda d'artista. 1961.

Michelangelo Pistoletto. Venus of Rags. 1967.

Les obres cerquen la reflexió de l'espectador sobre els materials, les seves característiques, les seves transformacions i el seu significat.

4.2. Obres amb el concepte com a essència del fet artístic: Art Conceptual

A l'art conceptual els creadors consideren que la idea i els seus aspectes intel·lectuals són l'essència de l'obra. L'obra física és només un instrument per a la reflexió. L'artista és un elaborador de propostes i plantejaments filosòfics i lingüístics sobre l'art. Manifestacions d'aquest seran les variants de l'art d'acció, performances, happenings o body art.

Joseph Kosuth, imatge d'una obra de l'exposició titulada "Ni l'aspecte ni il·lusió". Nova York, 2008.

4.3 Art d'acció-Happening-Performance-Body art

Es tracta de formes d'art en les quals **despareix l'objecte artístic tradicional** (es desmaterialitza) substituït per un esdeveniment en forma d'espectacle. Les accions, efímeres, només resten en forma de vídeo o fotografies fetes curant la "representació". Aquest corrent apareix al principi dels anys 50.

Es tracta de la creació d'actes (simultanis, atzarosos, o calculats) realitzats per una persona o grup mitjançant un breu guió o de forma improvisada que es relaciona amb l'estètica pura i el teatre. Es tracta, per tant, d'una forma d'art viu, amb improvisació, provocació, i participació del públic. On la vivència espai-temporal és la base del fet creatiu. És per tant un art efímer d'herència dadaïsta i conceptual.

En tant que, en algunes ocasions, consisteix en l'art de sortir al carrer i implicar a les persones es considera l'origen de les manifestacions urbanes actuals.

Dins de l'art d'acció trobem diferents variants en funció dels agents que hi intervenen:

4.3.1 Happenings (esdeveniments).

L'artista cerca la resposta del públic (part essencial de l'obra) per mitjà d'un guió d'activitats on intervien mitjançant una simple contemplació de l'acte o una participació de la mateixa...

Un exemple són els happenings del grup Fluxus. Es tractà d'una xarxa internacional d'artistes, compositors i dissenyadors coneguts per les seves barreges de mitjans i disciplines artístiques, com el videoart, la música, la literatura, la performance, l'arquitectura i el disseny, entre altres. Que va tenir el seu moment més actiu entre la dècada dels seixanta i els setanta del segle XX. Fluxus es va declarar en contra del tractament de l'objecte artístic tradicional com una mercaderia i es va proclamar a si mateix com l'antiart.

Happening del gup Fluxus.

4.3.2 Performance (actuació).

L'artista realitza una escenificació basada en si mateix utilitzant diferents elements per generar una situació teatral (importància del gest, expressivitat del cos) com a elements per a la reflexió del públic. Hi destaquen artistes com Marina Abramovic, Joseph Beuys, Esther Ferrer, entre d'altres

Podeu ampliar la informació sobre **Performance** clicant a l' enllaç següent:

La Historia de la Performance

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

Performance. Marcel·lí Antúnez.

Reconegut internacionalment com una de les figures més rellevants de l'art electrònic i l'experimentació escènica, la trajectòria de Marcel·li comprèn un període de 30 anys, durant els quals ha desenvolupat un univers visual absolutament personal i iconoclasta, basat en una reflexió sobre sistemes de producció artística, el que ell denomina Sistematurgia, amb una iconografia particular i pròpia. Ha realitzat instal·lacions i performances a museus, galeries, teatres i espais no convencionals en més de 35 països, entre els que figuren el Musée Européenne de la Photographie de la Ville de Paris, el Institute of Contemporary Arts de Londres, el DAF de Tokio, el MACBA de Barcelona o el ZDB de Lisboa.

La seva obra inclou performances mecatròniques a vegades amb robots, instal·lacions interactives i col·laboracions amb col·lectius entre els quals destaquen la Fura dels Baus del que va ser fundador i líder en els anys vuitanta. Els seus treballs han estat ressenyats en múltiples edicions de tot el món.

Antúnez ha rebut entre d'altres els següents premis i distincions: Primer premi en el Festival Etrange de Paris 1994, Best New Media Nouveaux Cinéma Nouveaux Médias de Mont real 1999, Premi Max España 2001, Premi FAD 2001 de Barcelona, Menció d'Honor a Prix Ars Electronica 2003 o el Premi Ciutat de Barcelona el 2004.

Epizoo-Marcel·lí Antúnez

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

4.3.3. Body art.

Art corporal. Pot interpretar-se com una variació de la performance amb gran desenvolupament des dels anys 60 fins a l'actualitat. L'artista utilitza el propi cos com a suport pur de l'obra (escultures vies, gestos, erosions..) cercant impacte a l'espectador. Les diverses experiències del *body art* no es limiten a una consideració del cos com a estructura biològica, ni tan sols com a ésser vivent, sinó com a cos humà que pertany a una cultura i a una època, i no com una cosa natural.

Entrevista Orlan

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

Imatge publicada a <https://sites.lafayette.edu> Art 206 Peoples UFA

4.3.4 Land art

Es tracta d'una forma d'art, vinculat als moviments ecologistes, on el paisatge i els seus elements són protagonistes. L'objectiu és treure les obres artístiques fora dels teus espais i tècniques tradicionals i generar emocions mitjançant el paisatge (marc suprem) i alhora conscienciar del seu deteriorament i ampliar la seva significació.

Es realitzen intervencions sobre paisatges reals (incloent-hi grans construccions humanes) subjectes a processos físics naturals. I s'utilitza elements naturals propis de l'espai on es realitzen les obres.

Nils-Udo. Niu. Terra, pedres, branques de bedoll i herba. Alemanya 1978.

Land Art- Christo&Jeanne-Claude

La parella va planejar un projecte basat en la idea de Jeanne-Claude de rodejar onze illes de la Badia Biscaina de Miami amb 603.850 metres quadrats de polipropilè rosat. L'obra va ser finalitzada el 4 de maig de 1983 amb la col·laboració de 430 ajudants i va poder ser contemplada durant dues setmanes. Les illes van ser vigilades dia i nit per monitors en botes inflables.

Christo&Jeanne-Claude.

Illes envoltades, a Biscane Bay, Florida.
1983. (durant 15 dies)

Christo&Jeanne-Claude. Arbres enbolcallats. 1998.

Entre el 13 de novembre i el 14 de desembre de 1998, Christo i Jeanne-Claude van embolicar 178 arbres en el Parc Berower, al nord-oest de Basilea, Suïssa. Per a cobrir els arbres, la parella va utilitzar 55.000 metres quadrats d'un brillant polièster color plata i 23 quilòmetres de soga. Les branques dels arbres espentaven la tela creant formes úniques en cada un d'ells. La grandària de l'obra variava de 2 a 25 metres d'altura i d'1 a 15 metres d'ample, depenent del volum dels arbres. Tal com altres antics projectes, va ser finançat amb la venda de peces originals. Tot el material usat en els *Arbres Coberts* va ser reciclat quan l'obra va ser desmuntada.

Land Art- Perejaume

Perejaume desenvolupa la seva obra tant en el camp de les pràctiques visuals com en el de les literàries. La seva obra redefineix el paisatgisme, que esdevé un absolut en el qual fins i tot l'autoria queda diluïda. El panteisme menestral de Perejaume permet enllaçar amb tota naturalitat el paisatgisme de l'escola d'Olot -hereva de Barbizon- amb el sentit d'infinitud del *land art* -fill naturista de les pràctiques conceptuals. I és que, més que de paisatgisme o *land art*, en el cas de Perejaume podríem parlar de l'art de l'indret, un indret més proper a la història natural que a la història de l'art.

Perejaume. Postaler. 1984

5. Postmodernitat

Des de les darreres dècades dels anys 70 predomina una mentalitat antidogmàtica, permisiva i relativista.

L'art es torna irònic i perd la fé en el seu poder transformador donant lloc al que anomenen postmodernitat. Dins de la que podem torbar exemples de Citacionisme (alusions a estils del passat o "retorn a la pintura")

Un exemple serà l'art frontera. iniciat als estats units on es tracta d'elevat l'art popular a la categoria de gran art per mitjà d'obres tipus grafity (inspirades en primitivisme i obres de dubufft, picasso o Pollock)

Es parla del fracàs del "projecte modern", a causa de l'actual crisi política, cultural i ideològica. Ja no es creu en el progrés, no hi ha confiança en el futur, **s'ha renunciat a les utopies**, les classes socials s'han diluït, l'economia s'ha globalitzat; és una època de desencís, d'**individualisme**, d'introspecció.

L'art postmodern es caracteritza per la seva oposició al projecte de l'art modern vist com una evolució, com un reflex de la societat que l'envolta i el genera; rebutgen principalment el principi programàtic de l'art d'avantguarda de principis del segle XX. **Els postmoderns assumeixen el fracàs** dels moviments d'avantguarda com el fracàs del projecte modern: les avantguardes pretenien eliminar la distància entre l'art i la vida, universalitzar l'art; l'artista postmodern, en canvi, és autoreferencial, l'art parla de l'art, no pretenen fer una tasca social.

Un dels autors més destacats és **Jean-Michel Basquiat**.

Posmodernitat- Fotografia -Joan Fontcuberta Barcelona 1955)

Pertany a la darrera generació de fotògrafs de la imatge analògica i els processos fotoquímics. Procedent del món de la publicitat, ha dedicat bona part de la seva obra a fer imatges que ens parlen de la fotografia com a transmissora de veritat o d'engany. Ha estat recent guanyador de l'edició del 2013 del considerat Nobel de la fotografia: el premi **Hasselblad**.

Imatge de la sèrie "Deconstruir ossama", Joan fontcuberta.

"Ofereixo mentides desactivades perquè el públic es previngui de les veritables, de les grans mentides. És com inocular vacunes, per crear anticossos ... Pretenc que la gent sigui previnguda, que faci funcionar el seu sentit comú ... "

Ha fet també nombroses publicacions, i ha estat Premi Nacional d'assaig amb "La càmera de Pandora: Fotografia després de la fotografia".

Altament recomanable es la conferència de Joan Fontcoberta sobre la fotografia avui.

Joan Fontcoberta. La furia de las imágenes.

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

6. Computer-art

Càlculs vistosos

Si no disposeu d'un lector QR aquí en teniu [l'adreça web](#) del vídeo.

7. Música contemporània

S'anomena d'aquesta manera l'època de la història musical que es desenvolupa a partir dels inicis del segle XX. També es coneix amb el nom de Període Modern.

En el sentit més ampli, es denomina música contemporània a qualsevol música que s'escriu en el nostre present. En el marc de la música acadèmica es refereix a la música composta en la segona part del segle XX. Encara avui dia es discuteix sobre si aquest terme s'ha d'aplicar a la música de qualsevol estil, o si únicament a les composicions de música d'avantguarda.

El terme Contemporani, en diversos cercles acadèmics més restrictius, se li aplica únicament a la producció musical d'aquells compositors, i a ells mateixos, si encara estan amb vida. El problema d'aquest terme és que fa referència més que res a un marc de temps més que a un estil de composició o de creació.

7.1 Música Contemporània acadèmica

Característiques generals:

- Música dissonant per excel·lència
- Originalitat de totes totes
- Canvis de ritmes molt freqüents
- Marcada influència del jazz
- Absoluta llibertat quant a la forma
- Més que formes musicals es manifesten tendències o escoles musicals
- Utilització i manipulació del les vibracions del so a través de mitjans electroacústics

Un dels majors problemes per a l'apreciació de la música contemporània per part de la gran majoria de les persones es relaciona amb la melodia. Recordem que la melodia és aquesta sèrie de sons relacionats que ens permet reconèixer una composició. Però el compositor contemporani no se sent dut a adaptar la seva melodia als esquemes estandarditzats de quatre o vuit compassos. No completa una frase fins a arribar a quatre o vuit compassos només perquè la frase anterior tenia aquesta extensió. Exposa una cosa només un cop, abans que dues o tres. En **abandonar la simetria i la repetició** espera aconseguir una melodia **vibrant** i tensa, en què s'ha eliminat tot el superflu.

No es mou dins dels ritmes a què estàvem acostumats. La música acadèmica dels últims anys tanca diversos estils que van des fermament conservador fins radicalment extrem. Quan els oients acusen la música del Període Contemporani d'haver abandonat la melodia, el que en realitat volen dir és que ha abandonat els punts de referència familiars als quals s'atenien per poder reconèixer una melodia.

Text extret de: https://maestro_abdhull.blogia.com

7.2 Música Contemporània popular

La música popular ha canviat molt diverses concepcions dins del medi. Per exemple en èpoques passades la música es concebia d'una forma activa, és a dir que era necessari que l'oient tingués una participació d'escolta bastant desenvolupada; ara aquesta s'escolta passivament, amb una sensació que ha de ser part de l'atmosfera quotidiana només perquè és part de la cultura popular. S'escolta música en diferents ambients i sovint de manera involuntària, fora dels fòrums de concerts.

Això ha contribuït a una saturació de l'oïda de l'oient segons ens diu Umberto Eco: "la música s'ha transformat d'objecte de" escolta "conscient a mer fons sonor que es" sent "al marge d'altres activitats, passant a formar part del que quotidià. D'altra banda, el disc, la ràdio, l'iPod, etc, proveeixen a l'home actual d'una espècie de fons musical en què es mou al llarg de tot el dia.

El **mercat discogràfic** al llarg dels anys ha adquirit un paper fonamental en la determinació del gust musical col·lectiu, per tant té una responsabilitat molt forta enfront de la societat, i ha de funcionar com a interlocutor artístic **reflectint els racons socials** i no interessant-se exclusivament en el possible valor comercial de l'obra.

La música popular de consum massiu generalment és un producte industrial que **no persegueix intencions artístiques, sinó la de complir els requisits que demana el mercat** i això ho hem vist créixer en els últims anys tremendament. Determinada música és cool i et genera certa "posició" dins d'un entorn frívol parla de l'enorme abisme de cultura en què està la joventut. **La anti cultura** doncs. D'una banda la creació de música lleugera, estableix models de comportament que posteriorment s'imposen en la societat que les dona per fet, sense que aquesta es doni compte que els models de comportament són impostos amb fins netament comercials. I d'altra banda veiem que aquests models són adoptats fàcilment per la falta de models penetrants en la societat a causa d'una manca de valors socials generalitzada.

Això ha contribuït a l'aparició de moviments socials en els estrats juvenils. Umberto Eco ens assenyala àmpliament que la creixent presència juvenil a la música, des d'un punt de vista general, és una dada relativament nou en el consum musical actual si es té en compte que els mitjans de difusió musical tradicional (ràdio, televisió i Internet) , s'enfoquen gairebé en la seva exclusivitat en aquests nínxols. Aquesta

presència ha donat forma al medi musical en els últims anys, i les pràctiques empresarials i comercials d'enorme influència en la cultura popular s'han bolcat cap a ells. Es pot dir que la indústria de la cultura **s'ha transformat en una experta en psicologia juvenil de masses** apropiant-se de gèneres com el pop per ampliar exclusivament seu espectre monetari sense cap valor cultural.

Text extret de: <https://www.elnuevodiario.com> "La música popular contemporánea"

Imatge publicada a <https://www.rollingstone.com/> "How K-Pop Conquered the West"

